

פרפראות בפרשה

לעילוי נשמה
הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

סיון התשפ"ה
מפטייר והיה מספר בני ישראל (הושע ב)
פרקי אבות פרק ו'

פרשת במדבר – חג שבועות

עלון פרפראות בפרשה וחיודשי תורה מ'א' ועד ת' על פרשת השבוע עניינא דיומא מפרשי ומדרשי חז"ל
התשובות מסודרות לפי סדר א-ב

בפרשת במדבר 159 פסוקים = ה'ביאני אל בית ה' ודגלו עלי אהבה. (שה"ש ב ד)

אמרת כַּנְשָׂתָא דִּישְׂרָאֵל אַעִיל יְתֵי יי לְבֵית מְתִיבַת מְדַרְשָׁא דְסִינַי לְמִילָף אֲוִרִיתָא מְפּוּם מֹשֶׁה סְפָרָא רַבָּא וְטִיקַס פְּקוּדֵי קְבִילִית עַלֵי בְחַבְתָּא וְאֲמַרִית פֶּל דְּפִקִּיד יי אַעֲבִיד וְאַשְׁמַע. (תרגום) חִיבָה גְדוּלָה חִיבָבֵן הַקְּבִי"ה שְׁעָשָׂא דְגַלִּים כְּמַלְאכֵי הַשְּׂרָת כְּדִי שִׁיחֵי נִיכְרִין. וּמִנִּין שְׁהוּא אַהֲבָה לִישְׂרָאֵל? שְׁכָן שְׁלֹמָה אֲוֹמֵר (שה"ש ב ד) ה'בִּיאֲנִי אֶל בֵּית ה' הִינֵן זֶה סִינַי שְׁנִיתָנָה בּו הַתּוֹרָה שְׁנַמְשְׁלָה לִינִן וְדָגְלוּ הֵינֵנו דְגַלִּים עַלֵי אַהֲבָה. (במדבר רבה ב ג)

הטעם שחג השבועות לא מפורש בתורה באיזה תאריך יחול כמו בשאר החגים אלא רק תלוי בספירה. דהנה נצטוונו במצות לימוד התורה: **וְהָיִת בּו יוֹמִם וְלֵילָה** יהושע א ח כתב בעל גור אריה, היות והתורה היא למעלה מן הזמן, על כן אין זמן מיוחד ללימודה כשאר המצוות שיש להם זמן, ע"ש. ולפי זה יונח לנו גם כן מה שנאמר: **וְהָיִת בּו יוֹמִם וְלֵילָה**, הנה הוא שלא כסדר הזמן הנגזר מששת ימי בראשית, לילה קודם ליום. אבל הוא להורות, עניין התורה הוא דבר שאינו תחת הזמן, רק למעלה מן הזמן. ותתבונן בזה, מה דהוא מרבנן יזיף ביממא ופרע בלילה. פירוש - היה לו חוק קבוע ללמוד כך וכך ליום, ופעמים שהיה טרוד ביום ולא היה יכול להשלימו, והיה משלימו מיד בלילה. (ערוכין סה א). ואם כן, לפי זה יש לומר גם כן הטעם, דמשום הכל לא תלה זמן נתינת התורה בימי החודש, כי ימי החודש המה זמניים, רק תלה קביעתו במספר שסופרין ישראל עד יום החמשים, מספר חמשים מורה על למעלה מן הזמן. ותתבונן עוד, שזהו שדרשו חז"ל על פי קבלתם **וַעֲבָדוּ לַעֲלֵם** הנאמר אצל העבדים (שמות כא ו) הכוונה עד היובל הוא שנת החמשים (קידושין טו א) הוא ממקום שאינו נגבל בזמן, על כן אפקיה בלשון **לַעֲלֵם**, שהוא מבלי הגבלת הזמן. ועל כן לא ביארה התורה בפירוש 'ועבדו עד היובל', רק אפקיה בלשון 'לעולם', להורות הטעם, דהנה 'אוֹזֵן שְׁמַעָה עַל הַר סִינַי כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים'. לעבדו יתברך שמו בעסק התורה ביום ובלילה שהתורה היא למעלה מן הזמן, 'והלך זה וקנה אדון לעצמו', על כן 'תצא' (קידושין כב ב), 'ועבדו לעולם', עד בא היובל נקרא 'לעולם', שהוא למעלה מן הזמן. הנה ניתקן העבד הישראלי ששב לאחוזתו למעלה מן הזמן, הבן. ממילא תתבונן סוד היובל, למעלה מן הזמן. על כן יום נתינת התורה שהוא למעלה מן הזמן, לא נקבע לימי החודש זמניים, רק במספר חמשים, סוד היובל, למעלה מן הזמן. (בני יששכר - סיון)

- חג השבועות אינו חל אלא בימי אבדו, רמז **אבדו גוים מארצו** (תהלים י טז) על שלא קבלו התורה.
- ישתדל לחדש חיודשי תורה בחג הקדוש הזה כי הוא סימנא טבא לכל השנה, ואם לאו בר הכי הוא נקוט מיהא ללמוד או לשמוע איזה חיודש אשר לא ידעו מקודם כמו שכתב בספר כף אחת סימן כ"ב אות ח'.
- לימוד התהילים בשבועות יעלו לרצון ביותר כי ביום הזה נח נפשיה דדוד מלך ישראל והוא היולא דיליה.
- נוהגים לשטוח עשבים, היינו עשבי בשמים דהן מיני שושנים כמו שכתב הבאר היטב שם, והטעם פשוט זכר למה שאמרו בשבת דף פ"ח דעל כל דיבור נתמלא כל העולם כולו בשמים, וטעם זה הביאו בקמח סולת מפי השמועה, ורמז לדבר **וְהָיִת נִתְּנָה בְּשׂוּשָׁן**.
- במנהג שנוהגים לאכול חלב בשבועות ואחר כך בשר, כדי להורות דאנו מבדילים והמלאכים לא הבדילו ולכן לא זכו לתורה וזכינו אנחנו.
- מי שאינו ישן בלילה הזאת יהיה לו לסימנא טבא דלא ינום ולא ישן מזלו ומובטח לו דישראלים שנתו, וזוכה לבנים ובני בנים תלמידי חכמים, ועושה תיקון לשכינה, ומתקן פגם הראות. (מועד לכל חי סימן ח' חודש סיון)

רמז בפרשה לחג מתן תורה - בשני מקומות בתורה נרמזו בסופי התיבות המילים 'מתן תורה'. (כפתור ופרח)
בפרשתנו: ויִקַּח מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר נִקְבּוּ בְּשֵׁמוֹת. (א יז) ס"ת 'מתן תורה'. פרשת במדבר נקראת בערב חג מתן תורה. וכן בפרשת יתרו (שמות ט"ז) שכתוב בה את פרשת מתן תורה בעצמה, כתיב: וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת הָעָם לְקִרְיַת הָאֵלִים מִן הַמִּדְבָּר וַיִּתְּצֵבּוּ בְּמַחֲמַת הַקָּהָר. ס"ת 'מתן תורה'.

וַיִּדְבֹר י-הוה אל משה במדבר סיני (במדבר א, א). למה במדבר סיני, מכאן ששני חכמים בשלישה דברים נתנה התורה, באש, ובמים, ובמדבר. באש מנין (שמות יט, יח): והר סיני עשן פלו וגו'. ובמים מנין, ששנאמר (שופטים ה, ד): **גַּם שָׁמַיִם נָטְפוּ גַם עֵבִים נָטְפוּ מַיִם**. ובמדבר מנין **וַיִּדְבֹר י-הוה אל משה במדבר סיני**, למה נתנה בשלישה דברים הללו, אלא מה אלו חנם לכל פאי העולם כן דברי תורה חנם הם, ששנאמר (ישעיה נה, א): **הוֹי פֶל צִמָּא לְכוּ לַמַּיִם**, דבר אחר, **וַיִּדְבֹר י-הוה אל משה במדבר סיני**, אלא כל מי שאינו עושה עצמו כמדבר, הפקר, אינו יכול לקנות את החכמה והתורה, לכן נאמר: במדבר סיני. (מדרש רבה) שלושת הדברים הללו המזכרים במדרש, כל אחד מהם מורה על דבר אחר. **'ניתנה במים'** להורות על מה שאמרו חז"ל (תענית ז, ט) 'למה נמשלו דברי תורה למים? דכתיב (ישעיה נה א): **הוֹי פֶל צִמָּא לְכוּ לַמַּיִם** - לומר לך: מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה. וכן נתן הקב"ה את התורה בסניו שהוא קטן שבהרים, להורות על זה שאין התורה מתקיימת רק בענוים. וכן **'ניתנה באש'** כי התורה נמשלה לאש, **פי גר מצונה ותורה אור** (משלי ו כג), שמאירה לאדם ומדריכתו את הדרך אשר ילך בה, ואמרו חז"ל (יומא עב): זכה - נעשית לו סם חיים, לא זכה - נעשית לו סם מיתה. וכתיב (ירמיה כג טז) **הֲלוֹא כֹה דָּבַרְתָּ פֶּאֶשׁ נְאֻם י-הוה**. וזה גם מה שאמרו חז"ל (ירושלמי שקלים פ"ו ה"א) התורה שנתן לו הקב"ה למשה נתנה לו אש לבנה חרותה באש שחורה היא אש מובללת באש חצובה מאש ונתונה מאש דכתיב (דברים לג) **מִיָּמִינוּ אֵשׁ דֵּת לָמוֹ**. משום שהאש בעצמותה נותנת חיים והצלחה לאדם, וזה האש לבנה, ולובן מראה על טוב והצלחה, אבל מי שאינו לומד על מנת לעשות היא מתהפכת לרעה ח"ו ואז הוי 'אש שחורה'. וזה גם כונת חז"ל (דברים רבה ד ב) 'הסייף והספר ירדו כרוכים מן השמים' היינו הספר בעצמו כשאינם מקיימים התורה הוא בעצמו הסייף להזיק את האדם, ולכן נתן ה' את התורה באש' לרמז על כי היא לטובה להאיר, ולרעה לחושך. ומה שאמרו חז"ל **'ניתנה במדבר'** יש לפרש על דרך שאמרו חז"ל (מכילתא בשלח יז) 'לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן' היינו שאינם מבקשים מותרות אלא רק כדי להחיות נפשם, וכדאמרו חז"ל (אבות פ"ו מ"ד) כן היא דרקה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן ופני צער תחנה ובתורה אתה עמל אם אתה עושה כן אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא. וגם הקב"ה מפרנס לעוסקי התורה על דרך נס כמו רשב"י וחבריו (שבת לג:) וכן בכל זמן רואים את ניסי השי"ת שמעמיד מחזיקים בה, והיינו 'במדבר' 'ארץ לא זרועה' 'ומאין יבוא עזרם' אם לא ע"י נס. (כתב סופר' עה"ח)

בשלישה דברים נתנה התורה, באש, ובמים, ובמדבר (במ"ר) - כשם שטבע האש להתפשט ולהתרחב, כך צריך התלמיד חכם להפיץ תורה. וכשם שהמים הולכים למטה, כך אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שדעתו שפלה, וכשם שהמדבר אין בו שינוי, כך התורה נצחית ואינה משתנית. (ברכת יצחק)

פרשת במדבר נקראת תמיד לפני חג השבועות - יש להשתדל לשים שלום בין אדם לחבירו קודם חג כמו שעושים לפני ראש השנה ויום הכיפורים. דתנו: בארבעה פרקים העולם נידון בפסח - על התבואה, בעצרת - על פירות האילן, בראש השנה - כל פאי עולם עוברין לפניו כבני מרון, ששנאמר: 'היוצר יסד לכם המבין אל פל מעשיהם', ובהג נידונין על המים. אמר הקדוש ברוך הוא: הביאו לפני שתי הלחם בעצרת, כדי שיתברכו לכם פירות האילן. (ר"ה טז). **במדבר סיני** בגימטריא **בשלום** (378). שכן לפני מתן תורה היו כולם מאוחדים ככתיב (שמות יט ב) **וַיִּתֵּן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הַקָּהָר פֶּאֶשׁ אֶתְדָּבָר פֶּלָב אֶתְדָּבָר** (ההי"ד א)

בני לוי נקראו על שם עינוי ישראל בעבודת פרך במצרים.

בני גרשון לבני ושמעי למשפחתם. (שמות ו ז) גרשון גר בשינוי עבודה, שהיו מחליפין מלאכת אנשים לנשים ומלאכת נשים לאנשים. לבני בְּחֵמֶר וּבְלִבְנֵים (שמות א יד). ושמעי נישמע א-להים את נאקתם (שם ב). בני קהת על שם קהיון שיניים שהיה להם. עמרם עם רם כדאמרין (סוטה יב). עמרם גדול הדור הנה. ויצהר עתיד למשחן בשמן יצהר. ותברוך שיתחברו עם השם. ונזיאל שיהיה להם עז. בני מררי על שם נמררו את חייכם בעבדה קשה (שם א). מחלי על שם חלאי ישראל נמחלו עונותיהם. ומררי מש כוחם ומשה אותם מן הגלות. הלבני השמעי הגרשני ה' בתחילת שמותם ו' בסופם, זהו ששם עלו שבטיים שבטי יה עדות לישראל להדות לשם י-הנה (תהלים ככב ד) י"ה מעיד עליהם שהן בני אבותיהן אף כאן העיד. (ב"ר עט ז) ובזכותם עמד העולם, אלה תולדות השמים והארץ בהבראם (בראשית ב ד) בה"א בראם, שגאמר (ישעיהו כו,ד) בנ"ה י-הנה צור עולמים בשתי אותיות הללו של השם יצר שני עולמים. ולמדך כאן שקהעולם הנה נברא בה"א והעולם הבא נברא ב'י', 'איש ואשה זכו - שכינה פיניקה' פרש"י - שהרי חילק את שמו ושיכנו ביניהן יו"ד באיש וה"י באשה. (סוטה יז) והעיד בין האנשים בין הנשים לא טמאו את עצמם. זהו (שיר השירים ד ז) פלף יפה רעיתי ומום אין בך. פלף יפה - זה אברהם שהיה בדור כ' לכך הפסוק מתחיל ומסיים בכ', כ' דורות. דבר אחר: פלף יפה - מתחיל ומסיים בכ', הן מ' יום קידוש מתן תורה, וכתוב ומום אין בך, לא היה בהן בעלי מומין. דבר אחר: פלף ג' ע', ע' נפש - כלם צדיקים. פלף - ע' זקנים, ומום אין בך - בסנהדרין. פלף - כ' דברות לך. פלף יפה - מתחיל ומסיים בכ', מנייני ישראל מן עשרים שנה ומעלה. יפה ג' דניאל - בתפילה. ומום אין בך - ביעקב אבינו. פלף יפה רעיתי ומום אין בך בגימטריא שני חיי אברהם (175). רעיתי ומום אין ר"ת אור - בית יעקב לכו ונלקח באור י-הנה. (ישעיה ב ה). רעיתי ומום אין בך אותיות ראובן, לא היה חייב באותה מעשה - וישפכ את בלקה. אין בך - נביא כולם צדיקים - ומום אין בך - יעקב ובניו, ויעקב היה בב"ך דורות. דבר אחר, ומום אין בך - בתורתך, כ"ב אותיות. דבר אחר, בס' ריבוא מעט יותר כמניין אין. ומום אין בישראל שיקבלו כ' דברות אין בך - אותיות באנכי, שקבלתם אנכי. (הרוקח)

שאלות

- א. ותנו בני ישראל איש על מקנהו ואיש על דגלו לצבאתם. ותלוים יתנו סביב למשכן העדת. (א נב נג) ארבעת הדגלים בפרשתנו ומחנה שכינה באמצע רמזים בפסוק (תהלים ח ב) י-הנה אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ.
- ב. בני נפתלי תולדתם למשפחתם לבית אבתם. (א מב) מה הטעם שבכולן כתיב לבני ובנפתלי כתיב בני.
- ב. ויהי כל בכור זכר במספר שמות מן חדש ומעלה לפקדיהם שנים ועשרים אלה שלשה ושבעים ומאתים. (א ג) לעומת הלויים שפקודיהם מן חודש ומעלה היו (א לט) שנים ועשרים אלה, כלומר מאתים שבעים ושלושה פחות מהבכורות. למה לא נמנו שלוש מאות לויים נוספים, שלפי החשבון היו בני גרשון 7500, בני קהת 8600, בני מררי 6200, סה"כ 22300.
- ג. הימים בהם לא יכול לחול חג השבועות. וסימנך אבדו גוים מארצו.
- ג. משה ובוילן ונשיא לבני ובוילן אליאב בן חלון. (ב ז) מה הטעם דבכל השבטים נאמר ומשה בו, ורק בזבולון נאמר משה.
- ד. והחנים קדמה מזרחה דגל מחנה יהודה לצבאתם (ג א) דגל מחנה ראובן תימנה לצבאתם (ב י) בשבטים הזכיר הרוח (הצד) ואח"כ לצבאתם, מה הטעם שאצל אפרים הפך הסדר, דכתיב (ב יח) דגל מחנה אפרים לצבאתם ימה ולא אמר 'ימה לצבאתם'.
- ה. ויפקד משה פאשר צנה י-הנה אתו את כל בכר בכני ישראל. (א מב) מה בא להשמיע פאשר צנה י-הנה אתו. הול"ל ויפקד משה (...). את כל בכר בכני ישראל. והא כתיב (א ג) ויאמר י-הנה אל משה פקד כל בכר זכר לבני ישראל.
- ו. ראה בפרשה שמועילה שליחות בפדיון הבן.
- ז. לבני יוסף לבני אפרים תולדתם למשפחתם לבית אבתם. (א לב) מה הטעם דלא כתיב 'לבני יוסף לאפרים' לבני לבני למה לי.
- ח. נשא את ראש בני קהת מתוך בני לוי למשפחתם לבית אבתם. (ד ב) מה הטעם שהקדים את בני קהת לבני גרשון, וכאשר נמנו לעיל בני לוי מן חודש כדי לדעת מניינם לפדות את הבכורות, גרשון נמנה תחילה ואחריו קהת ואחריו מררי. דכתיב (ז י) ויהיו אלה בני לוי בשמחתם גרשון וקהת ומררי.
- ט. תנא, רבי אומר: עם הארץ אסור לאכול בשר, (בהמה) שגאמר (ויקרא יא מו): זאת תורת הבהמה וקעורה. כל העוסק בתורה מותר לאכול בשר בהמה ועוף, וכל שאינו עוסק בתורה אסור לאכול בשר בהמה ועוף. (פסחים טו:) מה הטעם שראוי לאסור לעם הארץ לאכול בשר ועוף. (ומדוע התירו לו דגים?) ויהיו בני ראובן בכר ישראל (א כ) מה הטעם דכתיב בכר חסר.
- כ. ולקחת חמשת חמשת שקלים לגלגלת בשקל הקדש תקח עשרים גרה השקל. (א ז) מה הטעם דכתיב 'ולקחת' 'תקח', וכן חמשת חמשת. ומסד פתח אהל מועד וגו' לכל עבדתו. (ג כה) לכאורה מה היתה העבודה במסך פתח האוהל.
- מ. ואת בהמת הלויים תחת כל בכור בהמת בני ישראל. (א מא) מה הטעם שיש קדושה לבכורות של הבהמות מבני ישראל.
- נ. למשפחתם לבית אבתם במספר שמות (א כ) מה הטעם דאצל כל השבטים כתיב שמות חסר חוץ מראובן שמעון גד ומנשה דכתיב שמות מלא.
- ס. יתרו בא ונתגיר והוצרך למול את עצמו והרי במדבר היה סכנה למול כי לא היה להם רוח צפונית וא"כ היאך נתגיר.
- ע. לגד אלניסר בן דעואל. (א יד) מה הטעם דלקמן כתיב (ב יד) ומשה גד ונשיא לבני גד אלניסר בן דעואל. [ר' במקום ד']
- ע. וזאת עשו להם וחי ולא ימתו בגשתם את קדש הקדשים. (ד יט) לכאורה צריך ביאור כפל הלשון שהרי אם וחי ומיילא ולא ימתו.
- פ. והחנים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן ובניו שמרים משמרת המקדש למשמרת בני ישראל והנה הקרב ימת. (ג לח) מה הטעם דכתיב לפני לפני, קדמה מזרחה, בכפל לשון.
- פ. כל פקודי הלויים אשר פקד משה ואהרן על פי י-הנה למשפחתם כל זכר מן חדש ומעלה שנים ועשרים אלה. (ג לט) מה הטעם שבני שבט לוי היו מיעוט לעומת בני שאר השבטים, הנה י-הנה תקצר?
- צ. ודשנו את המזבח ופרשו עליו בגד ארגמן. (ד יג) פרש"י - מזבח הנחשת. מה הטעם שלא נאמר גם על מזבח הזהב ודשנו את המזבח.
- ק. ופקדת אלעזר בן אהרן הכהן שמן המאור וקטרת הסמים ומנחת התמיד ושמן המשחה. (ד יט) שיעור שמן המאור לשנה שלימה במשכן של הנר המערבי שהיה נושא אלעזר.
- ר. וימת משה את כסף הפדים לאהרן ולבניו על פי י-הנה פאשר צנה י-הנה את משה. (ד נא) לכאורה קשה לאחר שאמר הכתוב על פי י-הנה מדוע נאמר שוב פאשר צנה י-הנה את משה.
- ש. כל פקודי הלויים אשר פקד משה ואהרן על פי י-הנה למשפחתם כל זכר מן חדש ומעלה שנים ועשרים אלה. (ג לט) פרש"י - נקוד על אהרן, לומר שלא הנה במנין הלויים. מה ההכרח לומר שאהרן לא היה במנין הלויים. מדוע לא משמיענו הכתוב שגם משה רע"ה לא היה באותו מנין.
- ש. לדן אחיעזר בן עמישדי. לאשר פגעיואל בן עקרון. לגד אלניסר בן דעואל. לנפתלי אחיעזר בן עינן. (א יב-ט) הכתוב מונה כאן את השבטים לפי סדר לייתם מהאימות והיה צריך לחשב את נפתלי אחרי דן בני בלהה, ואת אשר אחרי גד - בני זלפה. ובסדר הזה מונה אותם בפרשת שמות (א ד) דן ונפתלי גד ואשר.
- ת. שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחתם לבית אבתם במספר שמות כל זכר לגלגלתם. (א ב) בני ישראל נמנים לבית אבתם, וייחוסם נמשך אחר האב - אם כהן הוא, לוי או ישראל, וכן לאיזה שבט משתייך. מה הטעם שאצל אומות העולם הם מתייחסים אחר האם ולא אחר האב.

תשובות

- א. אפרים, דן, יהודה, ראובן, ר"ת אדיר. רמז למעלתם של ישראל, אשר אף בעודם בארץ הם בדוגמת מלאכים של מעלה, ארבע מחנות שכינה והשכינה באמצע - כן ארבע דגלים של ישראל והארון באמצע. היינו: מה אדיר שְמֵךְ בְּכָל הָאָרֶץ. (שני לוחות הברית - מס' שבועות פרק תורה אור)
- ב. בנות היו לשבט נפתלי יותר מבנים. לכך ברכו יעקב בלשון אישה, נִפְתָּלִי אֲלֵהָ שְׁלֵחָה הַנְּתָן (בראשית מט כא) ר"ת אשה, ותדע לך שהוא כן, שהרי כשמתו במגיפה ס' ריבוא אנשים ולא נשים, נתרבו נשים יותר מאנשים לכך כתיב בפ' פנחס (במדבר פרק כו) בכלוך בְּנֵי וְלֹא לְבָנָי, כי בנות נתרבו מבנים. (ר אפרים)*
- ב. בכורות היו בעצמם, ודיו לבכור שיפקיע את קדושת עצמו. (בכורות ה.) והרמב"ן כתב - והנראה אלי כי הבכורים האלה כולם לא נולדו במדבר בשנה אחת כי לא נתרבו העם שם כל כך רק כל הבכורים אשר היו בישראל נמנו כי כולם נתקדשו.*
- ג. ג' ה' ז' לא יכול לחול חג השבועות. כדאמרינן לא בד'ו פסח, לא ג'ה'ז עצרת, לא אד'ו ראש השנה וסוכה, לא אג'ו יום כיפורים ולא זב'ד פורים. (הלכות פסוקות) יוצא שחג השבועות יכול לחול רק בימי אבד"ו, רמז אָבְדוּ גוֹיִם מֵאֲרָצוֹ (תהלים י טו) על שלא קבלו התורה. (מועד לכל חי חודש סיון, ספר הקושיות)
- ג. גדול מכולם היה ואפילו מיששכר עצמו - לפי שהיה עוסק במסחר ותומך במשכר שהיה עוסק בתורה. ואמרו חז"ל (בב"ב ט א) גדול המְעַשֶּׂה יותר מן העושה, ולכן לא נאמר בו ו' הנסמך שלא היה זקוק למשען. (ר' שלמה קלוגר).
- ד. דגים שבים אין עין הרע שולטת בהם, שנאמר (בראשית מט טז) וַיִּזְגוּ לָרֶבֶב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ, אף זרעו של יוסף כאילו הם לְצַבְאָתָם יָמָה מכוסים בים. (הרוקח)
- ה. הלך בכבודו ובעצמו כאשר צוה ה' אותו, ואע"ג דמשה יכל לשלוח שליח ובפרט שהיה מלך ישראל לא אמר דהליכתו הוי שלא לפי כבודו. (פרדס שמאי)
- ו. וַיִּקַּח מִשָּׁה אֶת כָּסֶף הַפְּדוּיִם מֵאֵת הָעֶזְרָפִים עַל פְּדוּיֵי הַלְוִיִּם. מֵאֵת בְּכֹר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַח אֶת הַכֶּסֶף. (ג מט-ג) משה היה שליח למסור את כסף הפדיון לאהרן הכהן. מכאן ראייה שמועילה שליחות בפדיון הבן. (מלבי"ם)*
- ז. זכות בני אפרים הוא בשביל שהם בני יוסף - שהרי אותם השבטים שדיבר עימם יעקב בלשון נוכח זכו להיות ראשי דגלים. רְאוּבֵן בְּכָרֵי אִמָּה, יְהוּדָה אִמָּה יוֹדוּךָ, בֶּן פֶּרֶת יוֹסֵף - מֵאֵל אַבְרָהָ וְיַעֲזָרָה, יְהִי דָן נַחֲשׁ - לִישׁוּעָתָה קִוִּיתִי יְ-הוָה. והנה ראש הדגל של יוסף הוא אפרים ועם אפרים לא דיבר בלשון נוכח רק בלשון נסתר וְאוֹלָם אֲחִיו הַקָּטָן, לכך אמר לְבָנֵי יוֹסֵף לְבָנֵי אֶפְרַיִם זכות בני אפרים בשביל שהם בני יוסף. (אגרא דכלה)*
- ח. חשיבות עבודתם מנה - כיון שקתה היה ממונה על הארון ועל קדשי הקדשים, הוא נמנה תחילה. (מדרש רבה, חזקוני, רלב"ג) א"נ הקדים את בני קהת בעבור משה ואהרן שהם מתולדותיו של קהת. (ראב"ע) א"נ לפי שהיו בעלי תורה, שהיה קהת מקהיל קהילות ברבים. ועוד שהיו הולכים יחפים מפני כבוד הארון, וכן היו הולכים כשפניהם הפוכות משאר ישראל, אמר הקב"ה אחר שכל זה עושים לכבודי, אני עושה לכבודם בראש. (צור המור)*
- ט. טריפה ונבילה חיישינן שיאכל - מפני דאכילת הבשר תלויה בכמה הלכות של שחיטה וטרפות ואם עם הארץ יאכל בשר ויהיה רגיל בו אז כאשר יזדמן במקום שאין שם שוחט ישראל כגון בספינה או במדבר הוא אינו יכול לכבוש תאוותו ורוצה הרגל שלו ואז אוכל בשר נבילה וטריפה של גוים דמאחר שאין לו תורה אינו יכול לכבוש תאוותו, ולכך טוב לו שלא יאכל בשר גם במקום שמצוי לו בשר כשר כדי שלא ירגיל תאוותו בו. (בן יהוידע - שם)*
- י. יוסף ניתנה לו הבכורה מראובן בנחלה בדגלים ובנשיאים. (הוריות ו:) לכך כתיב רְאוּבֵן בְּכֹר חסר. וכתבי: וּבְנֵי רְאוּבֵן בְּכֹר יִשְׂרָאֵל פי הוא הַבְּכֹר וּבְשֵׁלּוֹ יְצוּעֵי אֲבִיו נִתְּנָה בְּכֹרְתוֹ לְבָנֵי יוֹסֵף בֶּן יִשְׂרָאֵל וְלֹא לְהַתְנַשֵּׁשׁ לְבְכֹרָה. פי הַיְהוּדָה גָּבַר בְּאֲחִיו וּלְנִגִיד מִמֶּנּוּ וְהַבְּכֹרָה לְיוֹסֵף. (דה"י א ה) (הרוקח, רבינו אפרים)
- כ. כפול הוא בשיעורו שקל הקודש, כדאמרינן (בכורות ה.) וּמִנֶּה שֵׁל קוֹדֶשׁ כְּפֹל הֵיךָ. ודבר זה מעכב בפדיון. (אה"ח)
- ל. לויים עצמם בשעת המסעות היו משמשים כמחיצה, ואם היה יוצא קדשים חוץ ממחיצתם היה נפסל. (מנחות צה. ר"ש) נמצא שהיו הלויים עובדים עבודת המסך. (מאורה של תורה בשם ר"י טרונק)
- מ. מכת בכורות הרג המקום את בכורי בהמות מצרים והציל את בהמות ישראל, ולכן הקדיש לשמו את בכורי בהמות ישראל. כדכתיב (לעיל יג) פי לי פל בְּכֹר בְּיוֹם הַפְּתִי פֶל בְּכֹר בְּאָרֶץ מִצְרַיִם הַקְּדַשְׁתִּי לִי כָל בְּכֹר בְּיִשְׂרָאֵל מֵאֲדָם עַד בְּהֵמָה לִי יְהִי. לפיכך גם בהמות ישראל צריכות פדיון. (מדרש רבה ד ה)
- נ. נחלו הארון גד ומנשה בעבר הירדן. ואמרינן (ברכות ה.) לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְּנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה בארץ ישראל פְּתִיב, לפי שעבר הירדן אינו בכלל ברכות דארץ ישראל ולכן הוצרכו לברכה מיוחדת שיתרבו בבנים ולכך כתיב בהו שְׂמוֹת מַלְאָךְ. ושמעון משום שנתמעט הרבה במעשה פעור, ועוד שהרי נאמר בו (בראשית מט ט) וְאֶפְרַיִם בְּיִשְׂרָאֵל, אם כן היה חלק ממנו גם בעבר הירדן שהרי נתפזרו בכל השבטים לכך הוצרך ג"כ לברכה מיוחדת. (טעמא דקרא)*
- ס. ספק סכנה הוא ובנכרים מותר להם להכניס את עצמם לספק סכנה, ורק על בני ישראל נאסר. מכיון שאי אפשר להתגייר בלא מילה לכן דחק את עצמו יתרו והכניס עצמו לספק סכנה ומל עצמו. כי מי שרוצה לקבל את התורה ותנאי מילה וגירות הם מעיקר הגירות שרי לו להסתכן כי אין לו ברירה אחרת אך בנים שנולדים מישראל הם ישראל וחיוב מילה עקב היותם יהודים ובכה"ג אונס וסכנה דוחים את המילה (אזנים לתורה, ילקוט סופר)*
- ע. עתיד להיקבר בחלקו של מנשה, משה רבינו ע"ה שנקרא ריע לא-ל, שנאמר (תהלים קלט יז) וְלִי מִה יִקְרוּ רֵעִיהָ א-ל. היינו משה ואהרן שעשו במצרים המכות בשותפות. (מושב זקנים בשם הרי"ח) וכל מי שיראת דעת ה' בלבו נעשה ריע לא-ל. (ר' יהודה החסיד)*
- ע. עולם הזה יחיו - ולא ימותו לעולם הבא. כעין מה שפירש"י עה"פ (דברים לג ו) יְהִי רְאוּבֵן בְּעוֹלָם הַיָּה וְאֵל יִמַת לְעוֹלָם הַבָּא. וכן בברכות (י.) מַת אִמָּה - בְּעוֹלָם הַיָּה, וְלֹא תִהְיֶה - לְעוֹלָם הַבָּא. וכן תרגם יונתן: וַיִּחַן בְּחַיֵּי דְצִדִיקִי וְלֹא יָמוּתוּן בְּאֲשָׁא מְצַלְהָבָא וַיִּזְוַחוּן עֵינֵיהוֹן מִן בֵּית קוֹדֶשׁ קוֹדֶשׁ. (פרדס יוסף)
- פ. פעמים היו יושבים מחוץ למשכן, ופעמים היו יושבים בתוך חצר המשכן לפני אהל מועד, מה שאין כן שאר הלויים שישבו רק מחוץ למשכן. (העמק דבר) יש שפירש שבא לומר שלא רק שחנו 'קְדָמָה' אלא אף חנו' לְבָנֵי אֵהָל מוֹעֵד מִזְרְחָה' כלומר בסמוך לאהל מועד, שלא כמו בני קהת שחנו במרחק אלף אמה מהמשכן. והטעם כי מִשָּׁה וְאַהֲרֹן וּבְנֵיהֶם שְׂמָרְתֶּם מִשְׁמֵרֵת הַמִּקְדָּשׁ, שלא יקרב שם זר שחייב מיתה ועל כן חנו סמוך למשכן. (מלבי"ם)*
- פ. פרנסתם היתה מוטלת על העם לפיכך סיבבו מן השמים ששבט לוי יהיה מועט מכל השבטים שלא יהיו למעמסה גדולה על העם. (ביאורי אגדות) והרמב"ן פירש - לפי שלא היו בכלל עיניו מצרים ע"כ לא היו בכלל הריבוי כי כל מי שהיה בכלל (שמות א י) פֶּן יִרְבֶּה היה בברכת (שם א יב) בֶּן יִרְבֶּה. העמק דבר פירש - כתיב (תהלים ג) וּסְבִיבּוֹ נִשְׁעָרָה מַאֲדָה על כן נענשו על כל עון. והאזה"ה פירש - לפי שעמרם גרש את אשתו בשביל גזירת פל הַבֵּן הַיְלֹוֹד, וללמד על כל שבטו יצא, וזו היא סיבת מיעוטם כי אם אין גדיים אין תיישים, והגם שמצינו שעמרם החזיר גרושתו, אין ללמוד ממנו שכולם החזירו כי הוא זה אשר בא אליו הדבר בנבואה.
- צ. צבור היה הדשן על גגו של מזבח הנחושת - ומדי יום היו מרימים רק מלוא הקומץ. (יומא כד.) לעומת מזבח הזהב שהיו מדשנים בכל יום ונוטלים את כל הדשן המונח עליו. (משנה תמיד פ"ג ה"ט) לפיכך בשעת המסעות היה צורך לדשן רק את מזבח הנחושת. (בנין שלמה)
- ק. קפ"ג לוגין. שהרי לכל לילה צריך חצי לוג שמן.*
- ר. רצונו היה רק לקיים את מאמר ה', מפני שיש במעשה זה הטבה לאהרן ואחיו ובניו, היה מקום לומר שהיתה למשה נחת רוח להיטיב לאחיו, בא הכתוב ושלל זאת, כלא חשב במעשה זה רצונו הנתינה לאחיו אלא לקיים מאמר ה' וזהו בְּאֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה אֶת מִשָּׁה. (אה"ח)
- ש. שקול אהרן כשלא ילפינן מדכתיב (וכן) הוּא אֶהְרֹן וּמִשָּׁה, וכן משה היה שקול כנגד כל ישראל, דכתיב (שמות יח א) לְמִשָּׁה וּלְיִשְׂרָאֵל פרש"י - שְׁקוּל מִשָּׁה כְּנֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל. ולכן אי אפשר למנותו עם כל הלויים דאז משמעו דנחשב רק לאחד והלא היה חשוב נגד כל ישראל. ומשה אנו יודעים שהיה שקול נגד כל ישראל וקמ"ל דאף אהרן היה שקול נגד כל ישראל וע"כ לא היה במנין שאר הלויים. (פרדס שמאי)*
- ש. שלום ואמת שרר ביניהם, לפיכך הקדים הכתוב למנות אותם בערבוביא להודיע שהיו בני השפחות כבני אם אחת. (אזנים לתורה)
- ת. תחיית המתים זכו לעתיד לבוא עם ישראל בלבד. ואמרו חז"ל (גדה לא.) שלושה שותפים באדם אביו אמו והקב"ה, העצמות באות מכח האב, והעור והבשר באים מכח האם. לעתיד לבוא עצם הלוח אינה נרקבת לעולם - ממנה יקום האדם לתחיה. אבל אומות העולם שאין להם תחית המתים, כח האב אינו נותר בבן, לכן אינם מתייחסים אחר האב. (פניני הגר"א)

מקורות / חידודן *

- ב. **בני נפתלי** – הטעם שלא נאמר כמו בכולם **לְבָנֵי** לפי שבשעת המנין שמו את כל הפתקים בתיבה גדולה ואח"כ בררו משם הנשיאים כל אחד ואחד את הפתקים השייכים לשבטו, ונתנו אותם בתיבה מיוחדת. נפתלי שבא אחרון מצא את כל הפתקים שנשארו בתיבה, שהם **בְּנֵי נַפְתָּלִי**. (אזנים לתורה בשם האר"י זצ"ל)
- כתב אגרא דכלה** בשם ליקוטי תורה להאר"י דכולהו בנין ובנן הוו להו ונפתלי בנין הוה ליה ובנתייה לא הוו ליה. ובבעה"ט כתב להיפך שנפתלי היה לו בנות יותר. ויש לפרש עפ"י פשוטו דאות למ"ד מורה על ממשלה וגבהות וחשיבות והנה כל השבטים היה להם בחינת גבהות וממשלה על שלאחריו בדגלים משא"כ נפתלי הוא האחרון בדגלים לא נאמר בו למ"ד. **וכן כתב רבינו בחיי** – שבשכט נפתלי היו הבנות מרובות מן הבנים.
- והטעם שלא נאמר כמו בכולם **לְבָנֵי** - ע"פ רש"י בכי תשא (שמות לו טז). שאומר שמנין בני ישראל היה שם וכאן אותו המספר בדיוק. לא נולדו ולא נפטרו מבנ"י כלום. ושם כתוב שבני ישראל מנו 603550 א"כ כדי לדעת את מנין כל השבטים היו צריכים לחדש לנו כמה הם היו, אז כתבה התורה בצורה של חידוש לשון. מאידך, נפתלי שהוא אחרון, אנו יכולים לחשבן לבד ולדעת כמה שנשא מהמניין של כי תשא לכן נכתב בלשון בני דהיינו שהם כך וכך כלשון שמודיעים על דבר ידוע. (ספר הפלאה).
- ב. **כתב הבכור שור** – יש שפירשו שאותם שלוש מאות לויים לא היו ראויים לשמש במקדש, ולכן לא יכלו לפדות את הבכורות. ובפענח רזא כתב – שלוש מאות הנותרים הם בני לוייה שנשאת לישראל, ואף שדינם כישראלים לכל דבר, מכל מקום מנה אותם הכתוב כם הלויים משום שהם פטורים מפדיון הבן כמו שאר הלויים. וכן פירש ר"י מוינה. ובפענח רזא הוסיף – שלכן בחלק מבני לוי לא הוזכר 'לביית אבותם' משום שהיו במנין גם בני לוייה שנשאת לישראל.
- ו. **כתב המלבי"ם** - ואגב הודיע שהיה הפדיון ע"י משה וכדעת הש"ך ביור"ד [ס"ו ש"ה] **שיכול לפדות ע"י שליח**. וכתב הרמ"א (שם) - ואין האב יכול לפדות על ידי שליח וגם אין ב"ד פודין אותו בלא האב (ריב"ש סי' קל"א).
- הטעם שמשא לקח את הפדיון ונתן לאהרן** – מתנות כהונה הם ממון שאין לו תובעים, ומצי למימר רצוני ליתן לכהן אחר. אבל ב"ד יכולים להוציא ממון הפדיון אפילו ממשועבדים. כאן אהרן לא יכול היה לקחת כי זה לא שלו והוי ממון שאין לו תובעים. מאידך משה רבינו היה לו דין של ב"ד ויכל לקחת הממון. (פנים יפות)
- ז. **לְבָנֵי יוֹסֵף לְבָנֵי אֶפְרַיִם**. ולא אמר 'לבני יוסף לאפרים' לפי שיוסף לא נשא במיטת אביו משום כבוד מלכות לא רצה למנותו בדגלים ונקרא הדגל על שם בני לכן אמר לבני אפרים כדרך שאומר בכולן. (בעה"ט)
- ח. כמו שאמר המלאך יהושע (יהושע טו) **שֶׁל נַעֲלָךְ מַעַל רַגְלֶךָ פִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אִתָּה עֵמֶד עָלְיוֹ קֹדֶשׁ הוּא**.
- ט. **רבינו האר"י ז"ל** בשער טעמי המצות פרשת עקב, פירש **הסיבה שראוי למנוע לעם הארץ מאכילת הבשר** מפני שאינו יכול לתקן לברר ניצוצות קדושה מן הבשר באכילתו אותו. ועוד כתב **טעם אחר** כדי שלא ידבקו בו הסיגים שיש בבשר, ונפשות הרעות שמגולגלים בו מפני שאין לו תורה כדי שיוכל לדחותם יענין שם. ולפי דברי רבינו האר"י ז"ל יובן בס"ד הטעם מה שלא נזכר בדברי רבי מניעה **מבשר דגים**, כי הדגים אין בהם סיגים הרבה דלכן אסיפתם מתירתי. **ובדרך דרש** נראה לי בס"ד הטעם ד'עם הארץ אסור לאכל בשר' כי יעקב ועשו חילקו העולמות ולכן אין לזרע יעקב בעולם הזה המותרות שהוא בשר אלא רק מאכל קיום הנפש, ברם הם זוכים בבשר וכלל מותרות מכה עסק התורה המקיים עולם הזה, והוה ליה כמציל מזוטו של ים, ועל כן עם הארץ שאין לו תורה אין לו זכיה בבשר שהוא מותרות, דנמצא אוכל מחלק עשו. (בן יהוידע - שם)
- וכל שאינו עוסק בתורה בכל הני איסור והיתר דאכילת בשר אסור לאכול בשר דודאי ישלש בו להתיר האיסור ועל כן נקט בשר בהמה ועוף דרבו דיניהם להבדיל בין איסור להיתר משא"כ בדגים דבכל יוכל להבדיל בין איסור להיתר כשידע סי' קשקשת. (הידושי אגודת - שם)
- מתחיל בבהמה ומסיים בבהמה ועוף** ותו דא"כ דגים נמי? ונראה משום דכל הני דבעי שחיטה צריכין תיקון וע"ה אי אפשר לו לתקן שום מין אדרבא מקלקל לכן אסור לאוכלם והנה שחיטה ב' סימנים בושט וקנה הוא תיקון כפול אחד במעשים נגד הושט והשני בדבור התורה וברכה והוא הקנה והנה כל מי שקבל התורה גם שהוא ע"ה מכל מקום מלאים מצות כרמון ויכול לתקן חלק המעשיי אבל לא חלק הדיבור לכן אסור לו לאכול בשר בהמה דווקא שהכשירה בב' סימנים אבל עוף יוכשר בס"י אחד ומייתי מקרא מי שאינו עוסק בתורה כלל היינו אפילו בחלק המעשיי שבה לא יאכל אפי' עוף כנ"ל. (הידושי חת"ס)
- לפי שאינו יודע לשחוט ולמלוח כראוי. (הירשב"א בשם מהר"ט)
- ג. אצל כל השבטים כתיב **שמת** חסר חוץ מראובן שמעון גד ומנשה דכתיב **שמות** מלא – אות ו' הוא אות חיים כנודע והנה על אותן המניין כאן נגזרה גזירה שימותו במדבר לבל יראו את הארץ אשר מאסו בה והנה אפשר לומר שכמה מן אותן השבטים לא היו בכלל הגזירה כי ראובן **גד** מנשה לא נטלו בארץ וגם שמעון יש במדרש שלא נטל חלקו בארץ רק נוחל בתוך בני יהודה וכשנתרבו בני יהודה נטלו בחזרה חלק שלהם. והנה אפשר לומר מאלו הד' שבטים (סימנך **שמג"ר**) מי שנשא מעבר לירדן מזרחה לא היה בכלל הגזירה כיון שהגזירה לא היה רק מי שירצה ליטול חלק בארץ ולזה נכתב בהם אות ו' אות חיים. (אגרא דכלה)
- ס. **כיצד יתרו נהגיר במדבר ולא היה רוח צפוני** – יתרו מבני קטורה היה ובני קטורה לדעת הרמב"ם נימולים הם, וצריך לומר שפריעה לא היה סכנה במדבר. **א"נ** יתרו מל את עצמו לפני מתן תורה ואז היתה עדיין רוח צפונית. (עבודת משא)
- וכיצד שבט לוי סיכנו עצמם ומלו במדבר?** אלא ע"כ אין בזה סכנה ממשית, אלא חשש רחוק של סכנה, ואע"פ שאין מורין לאדם שיכניס עצמו לסכנה כזו, מ"מ אם חשקה נפשו לקיים מצווה ולכן מסתכן בסכנה כ"כ רחוקה – אין איסור בדבר. (משיב כהלכה)
- ע. **כתבו הראשונים**, שר' וד' מתחלפות מחמת הדמיון בצורתן. (ראב"ע קהלת ה א, רד"ק יחזקאל ו יד).
- וכתב הרמב"ן** ששני השמות שווים בטעמם, 'דעואל' שידע את האל, ו'רעואל' ששם רעיון לבו באל, והיו קוראים לו בשני שמות ולכן תזכירו התורה בשניהם.
- מה הטעם שגד זכה שיקבר מרע"ה בחלקו** לפי שכשמינה ראש דגל לזן היה יכול גד לומר אני בכור לזלפה וזן בכור לבלהה למה אני איני ראש דגל כמוהו ולא דיבר נגד מרע"ה לכן כתיב 'אליסף בן דעואל' וכתבי בריש 'רעואל' שעלה וזכה לריע אל שהוא מרע"ה שיקבר בחלקו, דבעבור הדגלים זכה לזה. (חומת אנך בשם אמרי נועם)
- פ. **פירש הראב"ע** – 'מזרחה' הוא מקום זריחת השמש, ו'קדמה מזרחה' פירושו במקום המזרחי ביותר.
- ק. **ויפקדת אלעזר בן אהרן הכהן שמן המאור** - כתב הרמב"ן ז"ל כי מה שאמר ופקודת אלעזר ולא אמר ומשא אלעזר כמו שאמר משא בני קהת, נראה מזה שלא היה אלעזר נושא אותם אבל היה פקיד עליהם, אבל מן הירושלמי מצייני שהיה אלעזר נושא אותם הוא בעצמו, ובוודאי היה משא גדול, שהרי הקטרת שס"ה מנה היה **ושמן המאור לשנה שלמה היה קפ"ג לוגין**, והיה בלי ספק מעשה נס, עד כאן לשון הרב ז"ל. **ומצאתי** בירושלמי בפרק המצניע, שמן המאור בימינו, מנחת קטורת הסמים בשמאלו, ומנחת התמיד של יום תלויה בזרועו, ושמן המשחה בימין צלוחית קטנה תלויה לו באפונדתו. (רבינו בחיי)
- כתב הכלי חמדה** – דבמדבר היו מדליקים רק הנר המערבי, שהיה עדות על כך שהשכינה שורה בבני ישראל, ולנר המערבי לבד היה צריך כמות שמן כזו.
- כתב השפתי צדיק** – שעל הדרך לא מעכב רק נר אחד ולצורך נר אחד היה מצמצם מידה זו. (פרדס יוסף)
- ש. וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה לך שקול וכו' והא דמהפך רש"י ומפרש שלא על סדר המקרא י"ל דק"ל דודאי את כל אשר עשה קאי על אשר הוציא אותן מצרים ובהוצאה שייך להקדים ישראל דהא ההוצאה מהשעבוד היה לישראל ולא למשה ולשבטו דהא לא היו המצרים משעבדים בשבטו של לוי כמו שפרש"י בפרשת שמות בשלמא אי הוה אמרינן דמשה היה חשוב יותר מכל ישראל הוה אתי שפיר דהקדים משה לישראל אבל השתא דאמרת דהיה שקול כנגד כל ישראל ולא היה חשוב יותר א"כ היה לו להקדים ישראל להיות עיקר ההוצאה היתה לישראל כדפירשתי ואין לומר דאצטרך להקדים משה לישראל ללמד ששקול משה נגד כל ישראל דהא יש ללמוד זה מדהוציא את משה מכלל ישראל כדפירשתי לתירוץ ראשון ומתוך רש"י דאת כל אשר עשה לא קאי אהוצאה אלא קאי אירידת המן וכו' דשייך לכולהו למשה כמו לישראל דהא בההיא טובה היו כלם שוים ולכן הקדים משה לישראל כי עיקר העשייה היה למשה שהסיר השם תלונת ישראל מעליו במן ובבאר ובעמלק שנצחו משה שהוא ה' בישראל מלך בתפלתו ובלבל לו השעות כדאיתא במדרש וק"ל. (שפתי חכמים)
- אָשֶׁר פָּקֵד מִשָּׁה וְאַהֲרֹן** - נקוד על אהרן ללמד שלא היה במנין. (בכורות ד). הטעם שבחירת אהרן לא היה במקום הבכורות אלא ביום שנתקדש המשכן נבחר אהרן לשרת בו, לפי שהבכורות הוסרו על ידי חטא העגל. (רש"י הירש)

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת
 התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה
לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל
ramnadlan018@gmail.com לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת